

185

P. VIRGILII MARONIS
ÆNEIDOS
LIBER I.

ARGUMENTUM.

PROPOSITIONE & invocatione præmissi, narratio incipit a septimo Æneæ expeditionis anno: quo tempore, Trojanis à Sicilia in Italiam solventibus, Juno tempestatem excitat, conciliato sibi Æolo. Sedas tempestatem Neptunus. Naves Æneæ septem in portum Africa se recipiunt, reliquis alio disjectis. Venus apud Jovem de filii calamitate queritur. Solatur eam Jupiter, exposita Æneæ ejusque posteritatis futura felicitate. Mittitur Mercurius, qui Carthaginensium animos Trojanis placabiles reddat. Venus habitu venatrix occurrit Æneæ, regionem cum Achate exploranti: indicatque Didonis ac regionis conditione, utrumque nebula septem Carthaginem dimittit. Illic Æneas, templum ingressus, primam in belli Trojani picturas incidit: deinde in Didonem, & in socios, quos fustibus oppressos persuaserat. Didoni supplicantes. Dat se in conspectum Æneas: a Regina benigne excipitur: accersitur per Achatem Ascanius: cujus in locum dolo Veneris Cupido substituitur, ut Æneæ amorem Didoni inspiraret. Abeunt omnes in aulam ad convivium.

Ille ego, qui quondam gracili modulatus avena
Carmen, & egressus silvis vicina coegi
Ut quamvis avido parenter arva colono:
Gratum opus agricolis. At nunc horrentia Martis

INTERPRETATIO.

Ego ille sum, qui olim cecini cantilenas tenui calamo, & egressus e silvis coegi propinquo agros, ut obediunt agricolæ quantumlibet cupido; quod opus jucundum fuit rusticis. Sed jam borrida Martis

5. Arma, virumque cano, Trojæ qui primus ab oris
Italiam, fato profugus, Lavinaque venit

Litora.

cano bella & hominem, qui pulsus fati, primus venit e regione Trojana in Italiam, & ad Lavinum litus.

NOTÆ.

5. Trojæ.) Troja, regio Phrygiæ minoris, in Asia minore; cujus urbs præcipua *Ilium*, v. 246. ab Ilo rege dicta: non procul ab Ida monte.

6. Italiam.) Regio est Europæ notissima hæc & Troja, a Troe rege, & Dardania, a Dardano Trois avo, & Teucoria, a Teucro Dardani socero, vocata est. Ejus arx Pergama, plur. Pergama.

Primus.) Antenor tamen prius in Italiam venit, Pataviumque condidit: sed non prius Troja profectus est, neque ad Lavinum litus venit, e Lavinia nomine, quæ, Latini filia, A a Æneæ

Litora. Multum ille & terris jactatus & alto,
 Vi superum, fœvæ memoriem Junonis ob iram,
 Multa quoque & bello passus, dum conderet urbem,
 Inferretque Deos Latio: genus unde Latinum,
 Albanique Patres, atque altae mœnia Romæ.
 Musa, mihi causas memora: quo numine laeso,
 Quidve dolens regina Deum, tot volvere casus
 Insignem pietate virum, tot adite labores
 Insuperit. Tantane animis cœlestibus iræ?
 Urbis antiqua fuit, Tyrii tenuere coloni;

Car-

Ille multum agitatus fuit terra & mari, per potentiam Deorum, & propter iram memoriem crudelis Junonis. Multa quoque toleravit præterea in bello, donec fundaret urbem, & induceret Deos in Latium; ex quo factus populus Latinus, & civis Albani, & muri alte Romæ orti sunt. O Musa, suggere mihi causas earum rerum: quo Deorum violato, vel quo scelere offensa regina Deorum cogitavit hominem pietate illustrem agitari tot calamitatibus, & suscipere tot labores. Tantane furor uesti mentibus divinis? Fuit urbs vetus, quam colonia Tyriorum incoluit,

NOTÆ.

Æneæ nuptiæ. Unde hic *prolepsis* agnoscitur, sive anticipatio temporis. Servius tamen affirmat eandem urbem dictam esse primo *Lavinium* a Lavinio Latini fratre; deinde *Lavinium*, ob inventum ibidem laurum a Latino, cum regnum fratre mortuo suscepisset; & hoc utroque nomine fuisse insignitam, priusquam Æneas in Italiam venisset; tertio denique ab Ænea vocatam esse *Lavinium*, a Lavinia uxore. Sed unde Lavinium hunc Latini fratrem fuisse accepit, non liquet. Laurentum item ac Lavinium unam urbem fuisse negat Strabo; quare primæ opinioni adhaereo. Dantur Virgilium nonnulli, quod *Lavinia*, non *Lavinia* dixerit: sed præterquam quod sibi constant in ea scriptura MSS. omnes, habet quoque Propertius l. 2. 34. 64. *Jactaque Lavinis moenia mœnibus.*

7. *Litora.* Quamvis Lavinium disaret a litore, juxta Servium, & c. milliariibus; juxta alios, minimum tribus: litus tamen, quod huic urbi respondebat, eodem nomine insigniri potuit.

8. *Terris jactatus & alto.* Propositio est fœvæ priorum librorum, qui continent maritima pericula. *Multa quoque & bello.* Propositio est fœvæ posteriorum, qui terrestria continent.

9. *Memorem Junonis ob iram.* Id est, iram Junonis memoriis: quam autem rerum memoriam habes infra v. 30.

10. *Dum conderet urbem.* *Lavinium.* In quam primum Deos & sacra intulit: quæ Albæ Patris fuit, ac deinde Romæ. Male enim ait Servius posse explicari de Troje, quam cendit Æneas lib. 7. 159. statim post adventum, in Italiam, castrorum potius quam urbis in fœciem; siquidem hujus deinde mentio nulla. Male item de Roma: siquidem urbs hic significatur, unde *Albani patres, atque alta mœnia Romæ* orta sunt.

10. *Deos Latio.* Penates, de quibus Æ. 1. 717. Latio, pro, in Latium: ut *Il clamor calo.* Æn. 5. 451. *Latium* Italici regio: de qua Æn. 7. 54. *Genus unde Latinum.* Quomodo ex Æneæ genus Latinum? si quidem Latini ante adventum Æneæ in Italia non erant, quæ Juno ad Jovem Æ. 12. 820. *Pro Latio obsecror... Ne veteris indigenas nomen mutare Latino, nec Troæ fieri juberes.* Facile solvunt, qui vocem unde ad Latium referunt: patet enimvero, ex Latio ortos esse Latinos, Albanos item, & Romanos; cum ii omnes populi Latium incolerint. Quia tamen melius vox unde refertur ad factum Æneæ, idcirco quartitur quomodo Latium inde ortum dicatur. Hunc autem motum suggerit Servius: quia victor Æneas, cum in Trojanum nomen Latinis imponere jure potuisset, ipse Latinum nomen Trojanis imposuit suis, & ex utroque genere unum imposuit suum, & ex utroque genere unum fecit; quo ex genere mixto, *Albani* deinde patres, sive reges, & *mœnia Romæ* propagata sunt: ut infra fusus dicitur, v. 261.

11. *Musa.* Musam invocat nullo certo nomine: Homeri exemplo, qui in Iliade, *Musa cœlestis, iram cane Dea:* & in Odyssæa, *αἴψα ποσειδάωνος, Virum mihi dic Musa.* Alibi Calliphen, heroici carminis prædicem, distinde invocata: hic tam obscure.

12. *Quo numine laeso.* Quibus læsis numinibus. Quippe præter Junonem, Deos alios Æneas in lætos habuit: ut pater ex illo verus, qui huic responderet. *Vi superum, fœvæ memoriem Junonis ob iram.*

13. *Tot volvere casus.* Pro *tot volvi casibus:* quod quantum daturum est, tamen firmatum hoc Statii non ab simili exemplo, ex Theob. l. 2. 402. *Ex quo frater inops ignota per*

Carthago, Italiam contra, Tiberinaque longe
 Ostia; dives opum, stupidiisque asperima belli:
 Quam Juno fertur terris magis omnibus unam
 20 Posthabita coluisse Samo. Hic illius arma,
 Hic currus fuit: hoc regnum Dea gentibus esse,
 Si qua fata sinant, jam tum tenditque fovetque.
 Progeniem sed enim Trojano a sanguine duci
 Audierat, Tyrias olim quæ verteret arces.
 25 Hinc populum late regem belloque superbum,
 Venturum excidio Libyæ: sic volvere Parcas.
 Id metuens, veterique memor Saturnia belli,

Prima

Carthago nomine, procul ex adverso Italie & ostiorum Tiberis: abundantis opibus, & asperima belli artibus. Juno dicitur hanc unam habitasse præ cæteris regionibus, etiam Samo possessit. Illic Junonis arma, illic currus fuit: jam tunc Dea contempsit ut illa imperet populi, protegitque eam in hanc spem, si fatum id quoquo modo permittat. Enim vero audierat prolem dædici & stirpe Trojanorum, quæ aliquando dirueret mœnia Tyriorum. Inde per cladem Africæ gentem illam futuram ubique dominam, & bello gloriosam: ita statuisse Parcas. Audierat hoc Juno, hoc ipsum timens, & reminiscens præteriti belli,

NOTÆ.

16. *Tyrii.* Tyrus, urbs Syriæ in Phœnicia inter Sidonem ad septentrionem, & Ptolemaidem ad meridiem in ora maris Mediterræni. Nunc Syria dicta, olim *Sarro:* unde *Sarranum* ostium pro Tyrio celebratum est. Tyrii, cum in Africam venerunt, dicti sunt *Pœni* quasi Phœni: quia ex Phœnicia profecti.

17. *Carthago.* Urbs, caput Africæ, Græcis *Καρχηδών* dicta. Emula Romæ diu fuit, cum eaque esset bella tria gravissima: a Scipione victa primum, & vestigialis facta; postmodum a Scipione Æmiliano deleta. De illa, de qua illius initis, dicemus in argumento libri IV.

18. *Tiberina Ostia.* Tiberis, fluvius Italici, de quo Æn. 8. 130. Ostia ejus duo, quibus in mare Tyrrenum evolvitur: ubi urbes duæ, Ostia ad orientem, *Portus* ad occidentem.

19. *Magis omnibus unam.* Multas habuit urbes ibi adjectas Juno, Argos, Spartam, Mycenæ: imprimis Samon.

20. *Samo.* Samos, sive *Samus*, insula est Icarii maris, Ioniciæ adjacens, contra Bosphesum. In eam Juno adolevit, nuptique Jovis: deo quoque tempore ejus erat Sami nobilissimum, & simulacrum habuit nubentis, & sacra rita nuptiarum.

21. *Arma, Hic currus fuit.* Currum Junonis describit Homerus l. 5. 720. cujus sinistra est *thronus*, vehiculum, quo Deorum simulacra in sacris circumferbantur. *Illius arma.* Vel hasta fuit; agnoscit enim Plutarchus Janonem *Cuvitiam*, & cuius lingua Sabinorum hasta est. Vel sceptrum & fulmen, his enim insignibus ornatum fuit Carthagini simulacrum Junonis. Vel clypeus; reliæ enim Servius, hanc solemnem & sacris Tiburtibus formulam: *Juno curulis, tuo curru clypeoque inove meos curia vestulas sano.*

22. *Si qua fata sinant.* Juno enim, & ipse Jupiter, Diique cæteri subditi erant fato, quod esse dicebatur causa rerum immutabilium & æterna.

23. *Venturum excidio.* *Græ.* Molitius hic agnoscit ablativum calum, *excidio*, pro *excidium*; hoc sensu: *Hinc populum Romanum futurum late regem per excidium Africæ.* Vulgo tamen agnoscitur dæivus *venturum excidio*, pro *ad excidium*; ut *Il clamor calo pro ad calum*; hoc sensu: *Populum Romanum hinc, id est post Carthaginis expugnationem, late ac sine æmulo regnantem, venturum ad propugnandum ad excidium totius Africæ.* Placet utraque interpretatio: secunda communior: prima subtilior. *Libya*, pars Africæ; pro tota, Gr. l. 2. 247.

24. *Sic volvere Parcas.* Parcas tres, que fatorum humanorum fila volvant; de his Bel. 4. 47. 27. *Saturnia.* Juno Saturni & Opis filia, acque ita Jovis foror, itemque conjux.

25. *Idmetuens.* Difficile est intelligere, quo nominativus iste referatur. Alii referunt ad verbum superius; *audierat*; hoc sensu. *Audierat Carthaginem a Romanis delendam esse, idmetuens,* id est, cum metu audierat. Alii ad potius ver-

Prima quod ad Trojam pro caris gesserat Argis.
Necdum etiam cause irarum, sævique dolores
30 Exceiderant animo. Manet alta mente repostum
Judicium Paridis, spreteque injuria formæ,
Et genus inuisum, & rapti Ganymedis honores.
His accensa super, jactatos æquore toto
Troas, reliquias Danaum atque immitis Achillei,
35 Arcebat longe Latio; multoque per annos
Errabant acti fati maria omnia circum.
Tantæ molis erat Romanam condere gentem.
Vix e conspectu Siculæ telluris in altum
Vela dabant læti, & spumas falis ære ruebant;

Cum

quod prima suscitaverat contra Trojanos pro Argis sibi dilectis. Præterea cause iracundiæ & sævæ indignatio non abierant adhuc ex animo: res factæ in seipsum profunda in mente judicium Paridis & contumelia contemptæ pulchritudinis lætæ, & familia sibi odiosa, & minus Ganymedis a Jove rapti. His insuper vitata, repellitæ pœnæ a Latio Trojanos, reliquias Græcorum & crudelis Achillis, agitato per totum mare: & illi a multis annis vagabantur impulsu fati circa maria omnia. Tanti erat momenti fundare Romanum populum. Vix vela faciebant læti e conspectu Siculæ terræ in altum mare, & rostris æratis scabant spumas maris;

cum

N O T Æ.

verbum, arcebat longe Latio: hoc sensu: Id mentem; præterea his aliis tribus causis, quæ per parenthesis enumerantur, accensa, arcebat Trojanos Latio. Sed longior sane mihi videtur ille tractatus: potest tamen admitti, si Necdum etiam, cum quatuor sequentibus versibus, parenthesis includatur.

28. Prima.) Quia origo belli Trojani fuit judicium Paridis: a quo postpositæ Veneri fuerunt Juno & Pallas. Juno igitur prima & dignitate & tempore, Græcis idcirco adversus Trojanos favit. Argis.) Urbis nomen est in Peloponneso: Argi masculinum plurale, vel Argos neutrum singulare: cives hujus, & Græci deinde omnes Argivi communiter dicti.

30. Repostum.) Repostum; lyncope frequens apud poetas. Lucr. l. 1. 35. Tereti cervicis reposta. Horat. Epod. 9. v. 1. Quando repostum Cæcubum ad festas dapes.

31. Judicium Paridis.) Paris sive Alexander, Priami & Hecubæ filius, a patre primam expostus in filijs, quia, cum Hecuba facem ardentem parere se somniasset, conjectores responderant, infantem, quem in utero gestabat, Trojani excidii causam futurum: a matre tamen clam educatus in Ida monte, propter æquitatis famam a Diis electus est iudex pulchritudinis inter Junonem, Palladem, ac Venerem: orto nempe inter eas dissidio, propter malum aureum ad Pelæi nuptias a Discordia illatum, atque inscriptum his verbis, Detur pulcherrime, Paris Veneri malum addixit: postmodum agnitus ab Hæstore fratre & parentibus, ac deinde missus in Græ-

ciam, & Menelai Spartani regis hospitio usus, Helenam ejus uxorem Veneris favore secum abduxit: ad quam reperendam bellum a Græcis constitutum est. Occidit deinde Achillem in campo Thymbree Apollinis, & paulo post a Philoctete occisus est.

32. Et genus inuisum.) Quia Trojanorum genus a Dardano fluxerat, Jovis filio ex Electra pellice, Atlantis filia. Infra v. 239. Rapti Ganymedis honores.) Munus ministrandi pocula in Deorum convivii translatione est ab Hebe, Dea juvenitatis, ad Ganymedem, formosum puerum Trois filium, a Jove sub aquilæ formam latente sublatum inter sidera, cum in Ida monte venaretur.

Rapti.) Vel genitivus est casus, & referretur ad Ganymedis, vel nominativus pluralis, & honores respicit, qui rapti, seu erepti sunt Hebe, Junonis & Jovis, vel juxta alios, unius Junonis filie.

33. His accensa super.) Accensa super his, id est, de his causis tribus, nempe judicio Paridis, Electræ amoribus, & Ganymedis honore. Donatus ac Servius molius super explicant, quasi præterea: nempe accensa his tribus super vice præter metam de Carthaginis excidio conceptum: quæ quarta erat odii ejus in Æneam causa.

34. Danaum &c.) Græcorum, a Danao Ægypti fratre, qui in Græciam navigavit, indeque expulso rege Schenelo, Argos tenuit, ac novæ gentis parens fuit.

Achilles.) Genitivus est pro Achillis: causam vide infra v. 224. Achilles Pelæi & The-

40 Cum Juno servans sub pectore vulnus,
Hæc secum: Mene incepto desistere victam?
Nec posse Italia Teucrorum avertere regem?
Quippe vector fati! Pallasne exurere classem
Argivum, atque ipsos potuit submergere ponto
45 Unius ob noxam & furias Ajacis Oilei?
Ipsa, Jovis rapidum jaculata e nubibus ignem,
Disjecit rates, everitque æquora ventis:
Illum expirantem transfixo pectore flammæ
Turbinæ cœripuit, scopuloque infixit acuto.
50 Ast ego, quæ Divum incedo Regina, Jovisque
Et soror & conjux, una cum gente tot annos

Bel-

cum Juno servans sub pectore plagam immortalam, hæc mente volebat: Egone ut victa ressem a capto, nec possim arcerè ab Italia regem Trojanorum? scilicet impediatur fati! An Pallas potuit incendere naves Græcorum, & ipso submergere mari, propter culpam & furorem solius Ajacis Oilei? Ipsa nubibus e nubibus rapidum fulmen Jovis, & dissipavit naves, & turbavit mare ventis, ipsaque Ajacem ecomentem flammæ & transfixo pectore innotuit turbine, & impiegit rupt acuto. Ego vero quæ gradior regina Deorum, Jovisque & soror & uxor, bellum facio a tot annis adversus unicum populum:

& ali-

N O T Æ.

Thetidis filius, regnavit in Australi Thessaliæ parte, quæ Phthiotis dicta est. Scatim ab ortu Stygis aquis immerfus, atque inde vulnerere non violabilis, præterquam ea pedis parte, qua, dum lavaretur, a matre comprehensus est. Occulatus a Thetide inter Lycomedis, Scyri regis, filias habitu muliebri, ne ad Trojam iret, unam earum viciavit Deidamiam, eæque Pyrrhum suscepit. Agnitus tamen Ulyssis dolo, & ad illam expeditionem profectus, Hæstorem occidit, & vicissim a Paride occisus est, sagitta in talum impacta. Pelides, a patre Pelæo dictus: Achilles ab avo Æaco, Jovis filio, Æginæ insulæ rege, de quo Æ. 2. 7.

38. Sicula telluris.) Sicilia, insula Mediterraneæ maris, de qua fuit Æn. 3. 687. Hinc solvit Æneas mensè Julio exeunte: ut diximus in argumento generali.

42. Teucrorum.) Trojanorum, a Teucro rege: de quo infra v. 239.

43. Quippe vector fati.) Occurrit objectioni, quæ veli posset et summa vi fatorum ipsos Deos; & est indignatio cum amaro quodam joco: Quasi vero fata debuerint ultionem injuriæ permittere Palladi, mihi negare. De Pallade, Ecl. 2. 61.

44. Argivum.) Non proprie Argivorum, sive Græcorum omnium; sed Loerentium, qui cum rege Ivo Ajace, Oilei filio, post Trojanum excidium patriam repentes, rempessate oppressi sunt: Ajax ipse fulmine afflictus a Pallade; ac quod is, capta Troja, Cassandram Priami filiam virginem, & vaticinandi mu-

nerè insignem, in ipso Palladis templo vitiafer. Juxta Homerum tamen submersus est a Neptuno, eo quod invidis Diis evaluum se fluctibus impudenter jactaret. Odyf. l. 4. 306.

45. Ajacis Oilei.) Duo enim Ajaces fuerunt. Hic Oilei, Loerentium regis; alter Telamontis Salaminis regis filius, qui propter amicitiam in judicio Achillis arma, in gladium incubuit. Oilei.) Substantivum est, & est Ajax Oilei, nempe filius; ut alibi Desphobe Glauco, nempe filia.

46. Jovis.) A quo fulmen mutuata fuerat, ut graviorem indigeret plagam. Juno enim, & Pallas, & Vulcanus, fulmina mittere dicebantur; sed non tam validâ, quam Jupiter.

49. Scopuloque.) Aut Cappharo, Eubæe monti; aut juxta Homerum Odyf. 4. 507. Gyrocæ petræ, quæ a Didymus esse putat Gyranum, Ægei insulam, non longe a Delo, flerilissimam & exiliis loco habitam a Romanis.

50. Incedo regina, &c.) De gravitate Junonius inaccessus G. 3. 52. Solemnitas Deorum cum fororibus connubia sunt. Ovid. Met. 9. 498. Dii nempe suas habere sorores. Sic Saturnus Opim junctam sibi sanguine duxit, Oceanus Tebyn, Junonem rector Olympi. Per Jovem autem, tabulæ ætherem cœlumque igneum significarunt; per Junonem, ærem: unde Juno Jovis soror dicitur, quia ærtheri subtilitate permissis; conjux vero, quia ætheris subiectus. Ex Cicero & Macrobio. Tamen Virgilius ærem ipsum & ætherem videtur in uno Jove adumbrasse, eique terram conjugem attribuisse, G. 2. 327.

55. An-

Bella gero: & quisquam numen Junonis adoret
 Præterea, aut supplex aris imponat honorem?
 Talia flammato secum Dea corde volutans,
 55 Nimborum in patriam, loca fœra furentibus Ausiris,
 Æoliam venit. Hic vasto rex Æolus antro
 Luctantes ventos, tempestatesque sonoras
 Imperio premit, ac vinculis & carcere frenat.
 Illi indignantes magno cum murmure montis
 60 Circum claustra fremunt. Celsa sedet Æolus arce,
 Sceptra tenens, mollitque animos, & temperat iras.
 Ni faciat, maria ac terras œclumque profundum
 Quippe serant rapidi secum, verrantque per auras.
 Sed pater omnipotens speluncis abdidit atris,
 65 Hoc metuens: molemque & montes insuper altos
 Imposuit, regemque dedit, qui fœdere certo
 Et premere, & laxas sciret dare justus habenas.
 Ad quem tum Juno supplex his vocibus usa est:
 Æole, (namque tibi Divum pater atque hominum rex
 70 Et mulcere dedit fluctus, & tollere vento)
 Gens inimica mihi Tyrrhenum navigat æquor,
 Ilium in Italiam portans, victorque Penates.
 Incute vim ventis, submersaque obrue puppes,
 Aut age diversas, & disjice corpora ponto.

Sunt
 & aliquis postea colit divinitatem Junonis, aut supplex imponet vicissim altaribus? Talia volvens Dea privatim animo ardente, venit in Æoliam, regionem tempestatum & loca plena furiosis ventis. Illic rex Æolus spatiosa in caverna continet auctoritate sua ventos puenientes & tempestates sonantes, eosque coercet catenis & carcere. Illi impatientes tumultuantur circa obicem, magno cum fragore montis. Æolus sedet in summo monte, tenens sceptrum, & mitigat animos, & moderat furorē. Nisi id faceret, scilicet venti rapidi secum raperent maria ac terras & œclum intinsum, eoque per æreos traberent. Sed Deus omnipotens id timens claudit eos in atria obscura, & super imposuit moles altaram ypsilon, præfœditque regem, qui constanti lege sciret & eos coerceret, & us permittere laxiora frenas, quoties juberetur. Apud quem Juno tunc supplicans usa est verbis: Æole, (nam parens Deorum & rex mortalium tibi dedit, & mitigare, & concitare vento fluctus.) Natio mihi insensa currit per mare Tyrrhenum, in Italiam serens Trojam & Penates domitos. Adde impetum ventis, & obrue naves submersas, aut impelle in diversas partes, & disperse corpora mari.

N O T Æ.

55. Ausiris.) Proprie vêtis a meridie flâtibus, de quibus Eccl. 2. 8. Hic promittit pro omnibus.
 56. Æoliam.) Non hic Ælia minoris regio significatur, inrer Troadem & Joniam sita, Æolia, sive Æolis dicta; sed Æolie insule inter Italiam & Siciliam sitæ, numero septem, aliter dicitur, imperium principum in subditos: quo subditi obsequium principibus, principes subditi tutelam promittunt.
 71. Tyrrhenum æquor.) Mediterrancæ maris ea pars est, que Italiam ad meridiem alluit, & unde mare inferum etiam vocatur, & mare Tuscanum: a Tuscia fide Etruria, ad fretum Siculum extenditur: Ital. mare di Toscana.
 72. Ilium in Italiam, &c.) De Ilio, Troja, supra v. 5. De Italia v. 6. de Penatibus, Diis domesticis l. 2. 717.
 75. Nymphæ.) Proprie minora æquarum numina sunt, ut diximus Eccl. 2. 48. Adducuntur tamen & alii numinibus quasi familie.
 76. Deiopeiam.) Nomen a ðios ardens, & ðios vult.
 77. Conubio.) Vulgo secundam syllabam habet

Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nymphæ:
 Quarum, quæ forma pulcherrima, Deiopeiam
 Conubio jungam stabili, propriamque dicabo:
 Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
 Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.
 30 Æolus hæc contra: Tuus, o regina, quid optes?
 Explorare labor: mihi iussa capessere fas est.
 Tu mihi quodcumque hoc regni, tu sceptrâ, Jovemque
 Concilias: tu das epulis accumbere Divum,
 Nimborumque facis tempestatumque potentem.
 35 Hæc ubi dicta, cavum conversa cuspidem montem
 Impulit in latus: ac venti, velut agmine facti,
 Qua data porta, ruunt, & terras turbine præstant.
 Incubere mari, totumque a sedibus ipis
 Una Eurisque Notisque ruunt, crebreque procellis
 40 Africis, & vastos volvunt ad litora fluctus.
 Insequitur clamorque virum, stridorque rudentum.
 Eripiunt subito nubes œclumque, diemque
 Teacrorum ex oculis: ponto nox incubat atra.
 Intonuerè poli, & crebris micat ignibus æther:
 45 Præsentemque viris intentant omnia mortem.
 Exemplo Æneæ solvuntur frigore membra.

In-
 Ego habeo quatuordecim Nymphas formoso corpore: e quibus Deiopeiam; que specie elegantissima est, sociabo tibi firmo conjugio, & propriam addicam; si pro tali officio transgat tecum omnes annos, & officias te patrem formosa laboret. Æolus hæc vicissim respondit: Tua cura est, o regina, considerare quid velis; æquum est me exoptis tua mandata. Tu mihi demeritis Jovem, & imperium, & eam qualemcumque auctoritatem: tu facis ut œculum mensis Deorum, & reddas me dominum nubium ac tempestatum. Postquam hæc dicta sunt, concussit cavernosum montem ad latus intorta cuspidem, ac venti quasi turmatim erumpunt; qua via aperta est, & agitant flatu rident. Insequuntur mari, ac simul Eurisque Notisque, & frequens tempestatis Africus, evertunt totum mare ab ipso fundo: & propellunt ad litora magnos fluctus. Sequitur & clamor hominum; & stridor rudentum. Statim nubes auferunt œclum & lucem ex oculis Trojanorum; nox obscura insidet mari; poli tonare, & æther splendet frequentibus fulguribus: & omnia ingerunt hominibus præsentem necem. Continuo membra Æneæ frigore dissolvuntur.

N O T Æ.

bet longam, quia est a nubo, cuius prima longa; ita Eccl. 3. 29. Hæstoria, Andromache Pyrrhin conubio servas &c. l. 4. 216. Per conubia nostra &c. l. 1. 4. 8. 29. Sic Jovis inter cœlestis epulæ impiger Hercules.
 79. Pulchra prole.) Innuat hic Æclum liberis fuisse hædus infelicem; Sisypho nempe latrocinii infami, Macareo fororis suæ Canaces incesto amatore: hos enim duos hujus etiam Æoli ventorum regis liberos facit Ovidius Ep. Heroid. 11. 9. Et propterea Juno novam ei conjugem proponit, ex qua digniores suscipiat liberos. Adde quod Dea nuptiarum & partuum est: unde non indecora est hæc ejus promissio: 81. Fas est.) Licet mihi facere, etiam illi licita iustis: tibi enim tam multa debecoleptæ, gratiam Jovis, ut nemini reus postum videri, missa tua, quæcunque fuerint, impleverim. Atque id ad mentem Donati. Servius vero ait que communitatem negativam in affirmativum; fas est capessere, pro, nefas est non capessere: ut alii affirmativam in negativam commutatur; minora nec sperno, pro, illi enter accipio &c. 261.

81. Epulis accumbere.) Divinitatis hæc nota est: sic notat Horatius divinitatem Herculis, Od. l. 4. 8. 29. Sic Jovis inter cœlestis epulæ impiger Hercules.
 84. Tempestatum potentem.) Dominum. Sic Horat. Od. l. 1. 3. Sic te Diræ potens Cyri.
 89. Eurisque, &c.) Enrus, ventus ab oriente. Notus a meridie, qui & Ausler dicitur. Africus, ab Africa spirans, inter occidentem ac meridiem.
 91. Stridorque rudentum.) Nauticorum funium, qui propter gravem in motu stridorcm rudente quocumque videntur.
 92. Teacrorum.) Trojanorum, supra v. 42.
 96. Exemplo.) Continuo: & verbum est facrorum, ut dicitur iudiciorum: quemadmodum enim dicit, dimissio lenatu, id est, ire licet, ita exemplo, sacrificio perado, pronuntiabatur a præcone: quo significaretur, ut exirent ex templo. Quod quia cito fiebat, ideo pro cito & continuo sumi utrumque ceptum est.

Ingemit, & duplices tendens ad sidera palmas
 Talia voce refert: O terque quaterque beati,
 Quis ante ora patrum, Trojæ sub moenibus altis,
 100 Contigit oppetere! o Danaum fortissimæ gentis
 Tydide, mene Iliacis occumbere campis
 Non potuisse? tuaque animam hanc effundere dextra?
 Sævus ubi Æacidæ telo jacet Hector, ubi ingens
 Sarpedon: ubi tot Simois correpta sub undis
 105 Scuta virum, galeasque, & fortia corpora volvit.
 Talia jactanti stridens Aquilone procella

Velum

Ingemit, & atollens ad astra ambas manus, talia ore pronunciat: O ter & quater felices, quibus accidit mori in oculis parentum, ad muros excellos Trojæ! o generosissime nationis Danaorum, filii Tydei, egone non potui mori in campis Trojanis, & amittere hanc vitam tua manu? Ubi durus Hector perit armis Achillis, & magnus Sarpedon: ubi Simois volvit inter aquas tot correptos clypeos hominum, & galeas, & generosa corpora. Talia dicenti tempestas fridens ab Aquilone

NOTÆ.

97. Ingemit.) Accusatur hic a quibusdam Æneas pusilli animi, sed temere: non enim hic mortem deprecatur, sed mortem ingloriam atque inutilem.
 100. Danaum.) Danaum, Græcorum a Danao, supra v. 34.
 101. Tydide.) Vocativus Græcus. Diomedem intelligit, Tydei filium, Argivorum ducem Trojano bello: de quo Æn. 11. 243. Ab eo vulneratus Æneas in coxa, & tantum non occisus est. Iliad. 5.
 103. Sævus.) Hic pro forti, bonam in partem sumitur.
 Æacidæ.) Achilles, qui nepos fuit Æacidi supra v. 34.
 Hector.) Priami & Hecubæ filius, Trojæ propugnator: qui decimo obsidionis anno ab Achilles occisus est, & bigis alligatus, ac circa Patrocli sepulchrum & Trojæ muros trahens: cadaver a Priamo redemptum auro, postquam dies duodecim infepulchrum fuit.
 104. Sarpedon.) Jovis ex Laodamia filius, Lyciæ rex, Priamo contra Græcos in auxilium venit & a Patroclo occisus est.
 Simois.) Fluvius Troadis, ex Ida monte, per agrum Trojanum in Scamandrum profuens, & cum eo in Hellepontum, non longe a Sigeo promontorio.
 106. Aquilone.) Qui & Boreas appellatur, ventus septentrionalis. Ecl. 7. 57.
 107. Advorsa.) Quia Aquilo, sans a septentrione, adversus est illac navigantibus a Sicilia in Italiam. Atque hujus quidem ventu flatu Æneas, qui solverat e Drepani portu, & Sicilia parte maxime occidentali, jamque aliquantum in mare Tyrrhenum ad septentrionem processerat, retro ad meridiem actus est, Africam versus. Ubi cum inter Siciliam atque Africam, quasi medium tene-

ret, tum Notus a meridie tres naves ad septentrionem & aras repulsi, v. 112. Eurus ab oriente tres alias in occidentem impellit, ad latera Africæ, & Syrtim minorem. v. 114.
 108. Prora avertit.) In quibusdam codicibus proram avertit, & refertur ad procella: in cæteris melius prora avertit, id est, avertit se. Prora.) Pars navis anterior.
 109. Insequitur cumulo.) Dabit lucem hæc imitatio Ovidiana Met. 15. 508. Cum mare surrexit, cumulusque immanis aquarum In montis speciem curvari & crevere visus.
 112. In laxa latentia.) Non in quaelibet laxa latentia, sed in ea, que ab Italis aræ vocantur: quemnam autem illa sint, mox inquiremus.
 113. Aras.) I. Explicans alium apud Pompeium Sabinum de Aris Philenorum, loco in Africa celebri, propter mortem ducum ejus nominis fratrum, qui, pro determinandis Carthaginensium suorum a Cyrenaica ditione limitibus, ibi se vivos defodi passi sunt: ut est apud Sallustium in Jugurta. At locus ille circa Syrtim majorem in Continenti Africae situs: igitur Notus, meridionalis ventus, non porit illuc naves pellicere, adde quod sunt aræ istæ mediis in fluctibus. II. Scalliger in Commentario ad Epistolam 9. Ausonii aras ait esse moles & crepidines, quibus flumina aut maria coarcentur, citatque hos Virgilius versus, sed male: nam crepidines illæ litora muniunt, aræ istæ sunt mediis in fluctibus. Firmat sententiam hoc ejusdem epistolæ versus, Deserit vacuis solisque exercet aris: sed libenter, nec temere rescriberem, vel agris, vel oris; cui lectio non faverit impense subsequenti versum sententia. Addit locum e Tertulliani pallio, cap. 5. Solo de qualibet margine, vel ara, medicinam moribus

Velum adversa ferit, fluctusque ad sidera tollit.
 Franguntur remi: tum prora avertit, & undis
 Dat latus: insequitur cumulo præruptus aquæ mons.
 110 Hi summo in fluctu pendunt; his unda dehiscens
 Terram inter fluctus aperit: furit æstus arenis.
 Tres Notus abreptas in faxa latentia torquet;
 Saxa vocant Itali, mediis quæ in fluctibus Aras,
 Dorsum immane mari summo. Tres Eurus ab alto
 115 In brevia & syrtis urget, miserabile vitæ;
 Illidique vadis, atque aggere cingit arena.

Uoam

percutit ex opposita parte velum, & propellit fluctus ad astra. Rumpuntur remi, deinde prora detorquetur, & objicit latus undis: succedit mons aquæ altitudine præruptus. Alii pendunt e summo fluctu; mare hians pandit aliis terram inter fluctus: mare ebulliens irrumpit arenis. Notus affigit tres naves abreptas ad scopulos occultos; scopulos inquam illos, quos Itali in medio mari appellant Aras, quæ sunt quasi grande dorsum in superficie maris: Eurus tres naves impellit a pleno mari in brevia & syrtis, res visu miserabilis: easque impingit in vada & circumdat vado arenæ.

NOTÆ.

ribus dicere: putatque margine & ara hic esse synonyma: sed præterquam quod in quibusdam codicibus legitur aras, non ara, manifestum est nihil hîc esse, quod ad mare fluvioque pertineat: & hæc esse Cynici ejusdem Philostophi verba, qui proficitur se ad dicendum non fuggellit, non pulpito indigere; sed ex quolibet loco paulo editiore, quales sunt in viis margines, quales in aris gradus, conjunctione habere. III. Ex Servio & Pomponio Sabinò colligitur aras insulas esse, Africam inter & Siciliam positas, non longe a Lilybeo Sicilia promontorio; communi nomine Aggeræ appellatas; tres numero, Phorantiam, nunc Levanzo; Ægulam, nunc Favognana; Hieram, nunc Maratimo; easque admodum scopulosas, & faxis latentibus vallatas. Ad has constat victos esse navali prælio Pœnos a Q. Lutatio Catulo consule anno U. C. 512. & pœce ibidem constituta terminatum ab eo scilicet bellum Punicum primum his conditionibus, ut quævis insularum est Africam inter & Italiam, Romani juris deinceps foret. Id habetur ex Floro, Cornelio Nepote, Polybio. Testatur Servius ex illo federe faxa illa dicta Italis fuisse aras proprias, & eo nomine appellari apud Sisenam historicum veterem, cujus opera perierunt. Arque ille insularum situs plane cum Virgilianâ tempestatis descriptione convenit, qualem explicuimus ad v. 107. Non possum tamen, quin hic Turnebum & Pomponium Melam obiter perstringam. Turnebus quidem l. 26. c. 23. faxa illa magno in honore apud Romanos habita confirmat ex hoc Lucani l. 8. 892. Augustus aris vidioris Libyæ pulsatur ab æquore saxum Tarpetis. Ubi sane dormivit vir sagax: patet enim vero legendibus, saxum hoc Lucani, tumulum illum esse sub-

tarium, quo Pompeii cadaver in Ægyptio litore conditum est; & hæc esse verum sententiam Jaxum Pompeii tumulum, quem fluctus alium in litore, augustiorem esse aris illis, quas adulatrix Roma victori Cæsari deinde Phœniam, vox autem Tarpetis plane sequenti versui adjungenda est. Pomponius Mela, cum l. 2. c. 7. vocavit Aggeres Romana clade memoratissimas, aut erravit, aut cladem intellexit, non quam Romani passi sunt, sed quam Pœnis intulerunt.
 114. Dorsum immane.) Quomodo igitur latentia, si quidem dorsum in mari faciebant? scilicet dorsum faciebant insule: circumstant nunc Levanzo; Ægulam, nunc Favognana; insulis faxa latent. Polybio l. 4. de Istri oceanum, nunc Maratimo; easque admodum scopulosas, & faxis latentibus vallatas. Ad has constat victos esse navali prælio Pœnos a Q. Lutatio Catulo consule anno U. C. 512. & pœce ibidem constituta terminatum ab eo scilicet bellum Punicum primum his conditionibus, ut quævis insularum est Africam inter & Italiam, Romani juris deinceps foret. Id habetur ex Floro, Cornelio Nepote, Polybio. Testatur Servius ex illo federe faxa illa dicta Italis fuisse aras proprias, & eo nomine appellari apud Sisenam historicum veterem, cujus opera perierunt. Arque ille insularum situs plane cum Virgilianâ tempestatis descriptione convenit, qualem explicuimus ad v. 107. Non possum tamen, quin hic Turnebum & Pomponium Melam obiter perstringam. Turnebus quidem l. 26. c. 23. faxa illa magno in honore apud Romanos habita confirmat ex hoc Lucani l. 8. 892. Augustus aris vidioris Libyæ pulsatur ab æquore saxum Tarpetis. Ubi sane dormivit vir sagax: patet enim vero legendibus, saxum hoc Lucani, tumulum illum esse sub-

Unam, quæ Lycios, fidumque vehebat Orontem,
 Ipsius ante oculos ingens a vertice pontus
 In puppim ferit: excutitur pronusque magister
 120 Volvitur in caput: ast illam ter fluctus ibidem
 Torquet agens circum, & rapidus vorat æquore vortex.
 Apparent rari nantes in gurgite vasto:
 Arma virum, tabulæque, & Troia gaza per undas.
 Jam validam Ilionei navem, jam fortis Achate
 125 Et qua vectus Abas, & qua grandævus Alethes,
 Vicit hyems: laxis laterum compagibus omnes
 Accipiunt inimicum imbrem, rimisque fatiscunt.
 Interea magno misceri murmure postum,
 Emissamque hyemem sensit Neptunus, & imis

130 Sta-

Ingens fluctus ante oculos ipsius Aeneæ percutit a prora in puppim unam navim, quæ feret
 Lycios & fidelem Orontem: concidit gubernator, & pronus involvitur in caput: navim vero
 fluctus ter eodem in loco circum involvitur torquet, & præcipit vortex aliosque mari. Videtur
 parvi emittentes in immenso mari: & arma hominum, & tabulæ, & Trojane oper per aquas.
 Jam temporis superavit firmam navem Ilionei, jam navem generosi Achate, & eam qua por-
 talatur Abas, & qua senior Alethes: & omnes soluti junciuque laterum admittunt pernicem
 sem. agnam, & vitis debescunt. Interea Neptunus animadvertit mare magno tumultu agitari,
 & immisam tempestatem, &

NOTÆ.

Syrts illius occidentales latus, Carthagini vicinius, Aeneæ naves impellere, cum ab oriente spirat.
 117. Lycios.) Asia minoris populos, inter Panphylia & Cariam, qui Trojanis in auxilium venerant: & mortuo Rege suo Sarpedone, Aeneæ adhaerent. Orontes, eorum dux. Magister navis *Leucaspis* videtur fuisse, de quo *Æn. 6. 334.*
 118. A vertice, &c.) Explicat Servius, a puppi, quam ait esse verticem navis; male, non enim a puppi in puppim pontus ferire potest. Idem Servius, ab aquilone, seu Boreali polo, qui vertice appellatur: durius Modicus, a punctio verticali, quod Arabes Zenith vocant; curiosius Taubmannus, a vertice, five quod idem est, vertice aquarum & ventorum; Lucretius enim l. 1. 293. de ventis, *Interea vertice toto corripimus*: sed ab eo sensu videtur abhorre præpositio a. Ego interpretor *propra*: quæ pars est navis, si non mole altior, saltem acutior & in rostrum desinens: unde *vertice* eici potest. Adæ quod levior cum sit, facilis potuit fluxum impetu attolli, & in puppim subverti: unde pronus magister in caput revolutus fuerit.
 121. Vortex.) Charisius distinguit *verticem* a *vertice*, & hunc derivat a *vorando*, illum a *vertendo*. Alii tan en melius utrumque a *verendo* deducunt, & utriusque vim confundunt; ut significant quicquid *vertitur* actorequetur, ut in aquis, ventis, extren a parte axis, capillis: a capillis autem ad funem nam capitis partem exprimendam transferretur ver-

tex, a capite ad cacumina montium, atque arborum. Patet utriusque vocis affinitas ex Quintiliano, qui ait Scipionem Africanum primum in *vertices* & *voris* literam o mutasse in e.
 122. Apparent rari.) Hoc de navi Orontis intelligendum: ex qua patet enatare conabantur, cæteris mari demeritis, & *Gurgite vasto*.) *Gurgis* est pars maris aut fluxu, vii profunda, aquas ingenti sono quasi sorbens, unde a soni similitudine nomen habet: simile, ut vulgo apud cæteros poetas, pro totomari, & est tapinosis, five rei magna expositio humilior; unde additur, *vasto*. Sic *Æ. 3. 197. Dispersi jactantur gurgite vasto*.
 123. Troia gaza.) Peritica vox, ærarium significat ex Pomp. Melal. l. 11. Neque tantum pro auro sumitur, quod natæ non potuissent, sed pro qualibet pretiosa suppellectile. Addit Mela, *Gazam*, Palæstinæ urbem inde nomen accepisse, quod Canusius Persarum rex, cum Ægyptum armis peteret, *hæc bellioles Troia*, trium syllabarum.
 124. Ilionei Achate.) Ilionei vult esse dativum Servius, & casum pro casu positum: ad dativum quidem est Græcus, sed genitivus est Iatius primæ declinationis, ut *Æ. 4. 351. Mæ jactis Anchisæ*. Et Achate quidem fidus erat Aeneæ amicus, de quo passim ubique sermo est. *Ilioneus* n. ex apud Dionem naufragorum orator erit, v. 525.
 125. Alas.) Alethes, si forte, qui a Laudo Mezertii filio occiditur *Æ. 10. 427. Alethes*, ut præcipui vir consilii atque

130 Stagna refusa vadis: graviter commotus, & alto Prospiciens, summa placidum caput exulit unda.
 Disiectam Aeneæ toto videt æquore classem,
 Fluctibus oppressos Troas, cælique ruina.
 Nec latuere doli fratrem Junonis, & ira:
 135 Eorum ad se Zephyrumque vocat; dehinc talia fatur:
 Tantane vos generis tenuit fiducia vestri?
 Jam cælum terramque meo sine numine, venti,
 Misce: e, & tantas audetis tollere moles?
 Quos ego. Sed motos præstat componere fluctus.
 140 Post mihi non simili pœna commissa luetis:
 Maturate fugam, regique hæc dicite vestro:
 Non illi imperium pelagi, sævumque tridentem;

Sed

profunda maris ab imis vadis revoluta: graviter iratus, & mari providens, sustulit caput tranquillum e superficie aquæ. Cervix naves Aeneæ dispersas toto mari, Trojanos obrutos fluctibus & aeris fulminibus. Nec fraudes & ira Junonis ignota serventi Junonis: appellat ad se Eeum ac Zephyrum, deinde hæc ait: Tantane vos cepi commissa Junonis? Jam audetis, o venti, absque mea auctoritate, confundere cælum & terram, & attollere tantos cumulis fluctuum? Vos ego puniam. Sed melius est sedare turbatas aquas. Deinceps non luetis crimina tali pœna. Celerate fugam, & dicite ista vestro regi. Non illi concessam esse dominationem maris, & potentem tridentem; sed

NOTÆ.

que auctoritatis inducitur *Æn. 9. 246. Hic animi gravis atque animi maturus Alethes*.
 126. Hyems.) Vis tempestatis: æstas enim tunc erat, ut videbimus v. 539. Sic de æstiva tempestate G. 1. 321. *Ita iustine nigro ferret hyems cultumque levem stipulasque volantes*.
 127. Imbrem.) Vel proprie pluviam, vel ipsam maris aquam: aquæ enim generatim imber a Lucretio dicitur l. 1. 715. *Ex igni, terra, atque anima præcescere, & imbri*.
 129. Neptunus.) Jovis & Pluronis frater, maris præles. Uxorem habuit Amphitriten: ex qua Nymphas complures suscepit. Muros Trojanos condidit cum Apolline: equum e terra fuscitavit, cum Pallade contendens de nomine Athenis imponendo, ut habetur G. 1. 14. Nomen ejus, juxta Ciceronem, a *nando*, juxta Varronem, a *nubendo*, quia terras aquis obnubit & cooperit.
 130. Stagna vadis.) Tapinosis, humilis expressio majoris rei: *stagnum* enim est aqua flans; *vadum*, locus in mari aut fluvio, ubi parum aquæ, multum arenæ est: hic utrumque pro mari.
 132. Cælique ruina.) Imbre, fulguribus, fulminibus, quæ e cælo ruunt.
 134. Fratrem Junonis.) Neptunum: ambo enim Saturnum patrem, Opem matrem habuerunt. Neptunus autem dicitur Junonis frater: quia ær, quæ Iuno est, confinis est aquæ; qui Neptunus.
 135. Eorum.) Zephyrumque.) Ventos oppositos; hunc ab occidente, illum ab oriente.
 136. Generis fiducia.) Venti enim princi-

pes feruntur Auroræ & Astræi Titanis filii esse. Admonet ergo Neptunus obpurgando, ut, si Gigantum majorum suorum imitari pervicaciam velint, pœnas eorumdem timeant.
 137. Cælum terramque.) Puto hic a Neptuno communem elementorum omnium perturbationem ventis exprobrari: et pro *cælum* quidem, aerem, & ætherem; pro *terram*, aquam etiam significari, quæ cum terra conglobata est.
 138. Numine.) *Numen*, proprie *nutus* est; five motus quidam oculorum & capitis, quo potenti significamus nos postulata concedere. Hinc ad significandam voluntatem Deorum traducitur, ut hic, & *Æn. 2. 777. Non hæc sine nutum Divum eveniunt*. Tum ad potentiam eorumdem & auctoritatem, ut supra v. 52. *Et quissimum numen Junonis adoret?* & infra v. 670. *Et supplex tua numina posco*. Denique ad ipsum Deum, ut G. 4. 453. *Non te nullus exerceat numinis ira;* & *Æn. 4. 382. Si quid pia numina possent*.
 139. Quos ego.) Retiçentia, ad terrorem incutiendum. Supple: *Quos ego si corripuero, probe uliscar*. De hac figura *Eccl. 3. 25.*
 141. Maturate fugam.) Eclerato. De hac voce *Georg. 1. 261.*
 142. Tridentem.) Sceptrum Neptuni, quod ipsi tribuitur: vel quia tria sunt aquarum genera, maria, flumina, paludes; vel portus, ut innuit Cornutus, quia piscatores telo ejusmodi ad venationem piscium utebantur, vocabantque *fuscinam*.
 Bb 2 143. Sa-

Sed mihi sorte datum. Tenet ille immania saxa,
 Vestras, Eure, domos: illa se jactet in aula
 145 Æolus, & clauso ventorum carcere regnet.
 Sic ait, & dicto citius tumida æquora placat,
 Collectasque fugat nubes, Solemque reducit,
 Cymothoe simul, & Triton adnixus, acuto
 Detrudent naves scopulo: levat ipse tridenti,
 150 Et vastas aperit fyrtes, & temperat æquor,
 Atque rotis summas levibus perlabitur undas.
 Ac veluti magno in populo cum sæpe coorta est
 Seditio, sævitque animis ignobile vulgus:
 Jamque faces & saxa volant, furor æna ministrat;
 155 Tum, pietate gravem ac meritis si forte virum quem
 Conspexere, silent, arrectisque auribus adsunt:
 Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.
 Sic cunctus pelagi cecidit fragor, æquora postquam
 Prospiciens genitor, cœloque investus aperto
 160 Flecitur equos, curruque volans dat lora secundo.

De-

sed mihi per sortem. Habet ille rupes ingentes, quæ sunt vestras domos, o Eure: Æolus gloriatur in ista aula, & clauso carcere ventorum exercet imperium. Sic dixit, & celerius quam dixerat sedat insulam mare, & pellit nimbos congregatos, & rursus inducit Solem. Simul cum eo Cymothoe, & Triton committens, depellunt naves ab acuto scopulo: ipse Neptunus subterit eas tridente, & recludit immensas fyrtes, & perstrinxit superficiem aquarum levibus rotis. Et quemadmodum sæpe, cum in populo numero commota est seditio, & plebs villis fuit animis, & jam tædæ ac lapides volant, ira suspēdit tela, tunc si fortisio viderint virum aliquem insignem virtute ac meritis, tacent & stant attentis auribus: ille temperat animos & placat corda sermone. Ita omnis tumultus maris cessavit, statim atque pater videns mare, & vinctus per ærem serenum, impulit equos, & curruis immisit balenas currat facili.

N O T Æ.

143. Saxa.) Æoliarum insularum, de quibus v. 55.
 148. Cymothoe.... Triton.) Dii marini. Cymothoe Nympha, Nerei & Doridis filia: a *κύμα* unda, & *θω* curro. Triton, Neptuni & Amphitrites, aut Salacia Nymphæ filius: superiore parte hominem, inferiore piscem referens; Neptuni buccinator, concha utens pro tuba.
 150. Syrtes.) De Syrtebus supra, v. 115.
 159. Cœloque aperto.) Non per cœlum ventus, inquit Servius; sed ventus per maria cœlo jata sereno. Tamen sic aer mari jungitur, inquit Conradus, ut ventus per mare Neptunus, moveri tamen in ære dici possit.
 160. Flecitur equos.) Geminos, marinos, qui ipsius curru a poetis alligantur: pedibus anterioribus instructos, posterioribus carentes. Unde sic a Statio describuntur Achil. l. 1. 390. *Ille spumiferos glomerant a pectore fluctus, pontant, delentque pedum vestigia cauda.* Et a Virgilio Georg. 4. 389. *Proteus magnus qui piscibus equos, & juncto bipedum curru metitur equorum.* Equos hujusmodi bipedes, quos a caudæ flexu *bippocampus* appellant, inter poëtarum signimenta refert Aldrovandus: nullusque agnoscit nisi quadrupedes: quorum equum

figiem refert; magis bubulæ aut fuisse, quam equinæ, asinem, vocatque *bippocampus*, a fluvio, præcipue Ægypti, ubi frequenter dicuntur inveniri, maxime in Nigro & Nilo. *Curru.*) Dativus antiquus, pro *currui*: de quo Ecl. 5. 29.
 162. Libyæ.) Pars est Africa ad oram mediterraneæ maris, ad occidentem Ægypti: varie a variis scriptoribus definita: vulgo pro tota Africa sumitur.

163. Est in recessu.) Portum a natura, non ab arte factum describit. Et hunc aliqui volunt esse portum Africanæ Carthaginiæ, sed falsissimum enim videtur. Æneas illam mentem urbis, quæ non vidit nisi postera die, Alibi dicitur eam descriptionem plane convenire portui Carthaginiæ Hispanicæ, live novæ; at ea similitudo casu occurrit, neque enim ad Hispanicam, sed ad *Libycas oras* Æneas vertitur. Turnebus melius putat portum illum fictum a poëta, circa litus Carthagenis, & omnino expressum ad formam Ithacensis portus, apud Homer. *Odyf.* 13. 95.

164. Insula portum.) Suppressa est vox relativa *quem*, aut adverbium *ubi*. Sic supra: *Urbs antiqua fuit: Tyrii, &c.* pro *quam*

Defessi Æneadæ, quæ proxima, litora cursu
 Contendunt petere, & Libyæ vertuntur ad oras.
 Est in recessu longo locus: Insula portum
 Efficit objectu laterum, quibus omnis ab alto
 165 Frangitur, inque sinus scindit sese unda reductos.
 Hinc atque hinc vastæ rupes, geminique minantur
 In cœlum scopuli: quorum sub vertice late
 Æquora tuta silent: tum silvis scena coruscis
 Desuper, horrentique atrum nemus imminet umbra.
 170 Fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum:
 Intus aquæ dulces, vivoque sedilia saxo;
 Nympharum domus. Hic fessas non vincula naves
 Ulla tenent, unco non alligat anchora morsu.
 Huc septem Æneas collectis navibus omni
 175 Ex numero subit: ac magno telluris amore
 Egredi, optata potiuntur Troes arena,
 Et sale tabentes artus in litore ponunt.

Ac

Trojani fatigati conantur assequi cursu litora quæ vicina sunt, & deficiunt ad plagas Asiaticas. Est locus in longo recessu, ubi insula portum oppositu laterum format, quibus omnis a mari veniens fluctus imperium. Sic dicitur in sinu replicatos. Hinc & inde rupes immanes & duo scopuli eminent ad cœlum; quorum sub cacumine undique mare placidum quiescit: præterea umbraculum arborum micantium, & nemus obscurum horrentibus tenebris desuper impendit. Et opposita parte, caverna est in scopulis suspensis: in caverna sunt aquæ dulces, & sedilia. Et oris lapide: domus videtur Nympharum. Illic nulla retinacula continent naves lassatas, anchora non affigit eas unco dente. Illic intrat Æneas congregatis navibus septem ex tota multitudinē: & Trojani ex iis egressi cum magno terra desiderio, obtinent arenam desideratam, & sternunt in litore corpora salis undis fœnta.

N O T Æ.

quam Tyrii, &c. Hæc autem est loci descriptio.
 1. Sinus est longus ac profundus, non latus, in ora Libyæ. 2. Sinus illius fauces, ne laxiores sint, clauduntur objectu insule, quæ in longum portu, latus unum opponit sinui, alterum plenum mari. 3. Insula sinum ita claudit, ut aditum tamen in sinum utrumque liberum relinquat. 4. Sic insula mari latus opponit, ut huius eo allapsi frangantur, & in se sinuatur revolvunt, non recto impetu, & anchora non affigit eas unco dente. 5. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 6. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 7. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 8. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 9. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 10. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 11. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 12. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 13. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 14. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 15. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 16. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 17. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 18. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 19. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 20. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 21. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 22. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 23. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 24. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 25. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 26. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 27. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 28. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 29. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 30. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 31. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 32. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 33. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 34. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 35. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 36. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 37. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 38. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 39. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 40. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 41. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 42. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 43. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 44. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 45. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 46. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 47. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 48. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 49. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 50. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 51. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 52. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 53. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 54. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 55. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 56. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 57. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 58. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 59. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 60. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 61. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 62. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 63. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 64. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 65. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 66. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 67. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 68. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 69. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 70. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 71. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 72. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 73. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 74. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 75. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 76. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 77. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 78. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 79. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 80. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 81. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 82. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 83. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 84. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 85. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 86. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 87. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 88. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 89. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 90. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 91. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 92. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 93. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 94. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 95. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 96. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 97. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 98. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 99. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 100. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 101. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 102. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 103. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 104. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 105. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 106. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 107. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 108. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 109. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 110. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 111. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 112. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 113. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 114. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 115. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 116. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 117. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 118. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 119. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 120. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 121. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 122. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 123. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 124. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 125. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 126. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 127. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 128. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 129. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 130. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 131. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 132. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 133. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 134. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 135. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 136. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 137. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 138. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 139. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 140. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 141. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 142. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 143. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 144. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 145. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 146. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 147. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 148. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 149. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 150. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 151. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 152. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 153. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 154. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 155. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 156. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 157. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 158. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 159. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 160. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 161. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 162. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 163. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 164. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 165. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 166. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 167. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 168. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 169. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 170. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 171. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 172. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 173. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 174. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 175. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 176. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 177. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 178. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 179. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 180. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 181. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 182. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 183. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 184. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 185. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 186. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 187. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 188. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 189. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 190. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 191. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 192. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 193. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 194. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 195. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 196. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 197. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 198. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 199. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 200. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 201. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 202. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 203. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 204. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 205. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 206. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 207. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 208. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 209. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 210. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 211. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 212. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 213. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 214. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 215. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 216. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 217. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 218. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 219. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 220. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 221. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 222. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 223. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 224. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 225. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 226. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 227. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 228. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 229. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 230. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 231. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 232. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 233. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 234. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 235. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 236. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 237. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 238. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 239. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 240. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 241. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 242. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 243. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 244. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 245. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 246. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 247. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 248. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 249. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 250. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 251. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 252. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 253. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 254. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 255. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 256. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 257. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 258. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 259. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 260. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 261. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 262. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 263. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 264. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 265. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 266. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 267. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 268. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 269. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 270. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 271. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 272. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 273. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 274. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 275. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 276. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 277. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 278. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 279. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 280. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 281. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 282. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 283. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 284. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 285. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 286. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 287. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 288. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 289. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 290. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 291. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 292. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 293. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 294. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 295. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 296. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 297. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 298. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 299. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 300. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 301. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 302. Sinus ipse, non insula, a scopulis fere circumcingitur, utrimque in portum querant. 303. Sinus ip

- Ac primum silici scintillam exodit Achates,
 Suscepitque ignem foliis, atque arida circum
 180 Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.
 Tum Cererem corruptam undis, Cerealiaque arma
 Expediunt fessli rerum: frugesque receptas
 Et torrere parant flammis, & frangere saxo.
 Aeneas scopulum interea conscendit, & omnem
 185 Prospectum late pelago petit, Anthea si qua
 Jactatum vento videat, Phrygiaeque bires,
 Aut Capyn, aut cellis in puppibus arma Caici.
 Navem in conspectu nullam, tres litore cervos
 Prospicit errantes: hos tota armenta sequuntur
 190 A tergo, & longum per valles pascitur agmen.
 Constitit hic, arcumque manu celeretque sagittas
 Corripuit, fidus quae tela gerebat Achates.
 Ductoresque ipsos primum, capita alta ferentes
 Cornibus arboreis, sternit: tum vulgus, & omnem
 195 Miscet agens telis nemora inter frondea turbam.
 Nec prius abstitit, quam septem ingentia victor
 Corpora fundat humi, & numerum cum navibus aequet.

Hinc

Et primo Achates excussit scintillam e lapide, & recepit ignem in frondibus & circumjacenti secca alimenta, & suscitavit flammam in foco. Tum seipsum castus educunt frumenta insecta undis, & instrumenta piscaria: incipiuntque & coque igne, & comminere lapide frumenta erepta e nautragio. Interim Aeneas conscendit rupem, & petit omnem undique prospectum in mare: si alicubi Antheum cernat agitatam vento, & Phrygias naves, vel Capyn, vel arma Caici in altis puppibus. Nullam videt navem ante oculos, sed tres cervos vagantes in litore; hos toti greges sequuntur a tergo, & turba pascitur per valles. Illic stetit, & cepit manu arcum & sagittas veloces, quae arma fidelis Achates ferebat. At primo interfecit ipsos duces, tollentes capita cornibus ramojs: deinde persequens telis frondosam per silvam turbat vulgus & reliquam multitudinem. Nec cessat ante, quam victor affigat ad terram septem magna corpora, & eorum numerum aequalem faciat numero navium.

N O T Æ.

180. Rapuitque in fomite flammam.) Servius & Diomedes hic agnoscunt speciem sollicitissimi: in fomite, pro fomitem: idque factum a poeta ex veteri licentia circa communes praepositiones, in, sub, super, &c. Fomes, inquit Servius, sunt arboris, quae ab arboribus cadunt cum inciduntur, & igni concipiendo quid praeterea significari; & fomitem sumi pro foco, ubi fit congeries grandiorum lignorum: ignis enim & fomes sunt pariter a fordeo. Sentus igitur erit. I. Excudit scintillam. II. Suscepit eam in foliis. III. Foliis arida alia nutrimenta adiecit, pura assulas. IV. Ex his foliis ac nutrimentis pama flagrantibus rapuit in fomite flammam; id est, celeriter & raptim excitavit flammam in foco & strue lignorum.
 181. Cereem.) Ceres, Saturni & Opis filia fuit: frugum repertrix, ideoque hic pro pane sumitur, ut Bacchus pro vino.
 Cerealiaque arma.) Arma, sunt cujusque artis instrumenta. Sic Georg. 1. 160. Dicendum & quae sint duris agrestibus arma. Hic igitur artis piscariae significantur instrumenta.

182. Fessli rerum.) Earum nempe, quae ipsi acciderant, ut En. 12. 589. Trevida rerum. Vel fessli miseriarum, ut infra v. 466. Sunt lacryma rerum.

183. Et torrere, &c.) Transpositio; prius enim fuit tondere saxo fruges, quam panem coquere.

185. Anthea, &c.) Antheus, accusat. Graeco, Anthea; de quo mentio est l. 12. 443. Capys, qui Caprus deinde conditor fuit; de quo En. 10. 147. Caicus, de quo En. 9. 35.

186. Phrygiaeque bires.) Naves, quae duplici remorum ordine instrudae erant; En. 5. 119.

187. Arma Caici.) Explicat multi de insiginibus, figuris belluarum, avium, monstrorum, quae in puppi exsculptae navi nomen dabant: unde altera Centaurus, En. 5. 121. altera Chimera, l. 118. &c. Ego cum Corrado exillimo, arma esse ipsa, quae a navigantibus in puppi ordine disponebantur, praesertim clypeos, ut in veteribus nummis & monumentis videre est: sic En. 10. 80. Praesepere puppibus arma, pro armare naves. Et fortasse navis Caici clypeos

- Hinc portum petit, & socios partitur in omnes.
 Vina bonus quae deinde cadis onerarat Aecles
 200 Litore Trinacrio, dederatque abeuntibus heros,
 Dividit, & didis maerentia pectora mulcet:
 O focii (neque enim ignari sumus ante malorum)
 O passi graviores! dabit Deus his quoque finem,
 Vos & Scyllæam rabiem, penitusque sonantes
 205 Aecessis scopulos; vos & Cyclopea saxa
 Experti: revocate animos, maestumque timorem
 Mittite: forsan & hæc olim meminisse juvabit.
 Per varios casus, per tot discrimina rerum,
 Tendimus in Latium; sedes ubi fata quietas
 210 Ostendunt: illic fas regna resurgere Trojæ.
 Durate, & vosmet rebus servate secundis.
 Talia voce refert: curisque ingentibus æger
 Spem vultu simulat, premit alium corde dolorem.
 215 Illi se prædæ accingunt dapibusque futuris:
 Pars in frustra secant, verubusque tremantia figunt:
 Litore athena locant alii, flammisque ministrant.
 Tum victu revocant vires: suscipite per herbam

Im-

Postea vedit in portum, & distribuit inter omnes socios. Deinde dividit vina, quae largus Aecles imposuerat cadis in litore Siculo, dederatque heros abeuntibus heros, o qui toleratis acerbiora! Deus ponet his quoque terminum. Vos accessistis ad rabiem Scyllæ, & ad vires intus latentes: vos experti estis quoque Cyclopa, & reseruit animos, & pellice tristem metum: fortasse gratum erit aliquid recordari haurum etiam rerum. Per casus direxerit, per tam multa pericula rerum, imus in Latium; ubi fata monstrant sedes tranquillas: in illo loco licet regnum Trojanum excitari. Perseverate, & reseruate vos ipsos ad res prosperas. Hæc dicit ore quidem tenus, & anxius gravi sollicitudine spem fronte fingit, sed comprimunt corde profundum dolorem. Trojani parant se ad prædæ & ad futuras epulas, detrahunt pelles & coctis & detegunt carnes; alii scindunt in partes, & trahunt verubus eas adhuc palpantes: alii disponunt ærea vasa in litore, & subjiciunt ignem. Tum resciant vires cito: & disjunctentes in gramine

N O T Æ.

peos atque arma certæ ejusdem habebat formæ, quæ facile dignosci possent.

188. Cereem.) Aristoteles & Plinius negant in Africa cereos esse. Aristoteles tamen Delcampus in Plin. 18. 33. addidit id jam omnibus notum esse.

199. Vina bonus, &c.) Parum commoda vocum perturbatio, quæ vocis unius immutatione facile tolli potuisset: Deinde bonus quæ vina cadis onerarat Aecles, dividit. De Aecle Siciliae rex & a. n. 5. 26.

200. Trinacrio.) Sicilia dida est Trinacria a tribus promontoriis, de quibus J. C. Scaliger synthein, sive conjunctionem: ita ut antemalorum hic una vox & duabus eorum postea opponitur hanc figuram conjunctionis, quæ vox una in duas dividitur, ut infra v. 614. Quæ me carne vocant terræ. Turnebus mavult suppreum esse articulum, & verbum, sere Graeco more; & sensum esse: malorum quæ fuerunt ante quemadmodum apud Ovid. Met. 1. 20. Molliæ quæ dantis, sive spondere halentia pondus, id est, quæ sunt sine pondere.

205. Aecessis scopulos.) Pro accessistis ad scopulos. Sic exilicem pro eximissimem. En. 4. 606. Et direxit pro direxisti. A. 6. 37. De Scylla olim virgine, nunc Cyclopa ad fructum Siculæ, En. 3. 420. De Cyclopeis ad fructum Siciliæ ad montem & thym incolis, A. n. 3. 569.

209. Latium.) De ea Italia regione, A. 7. 54. 211. Durate.) Perseverate, sustinere: quo sensu adive etiam dicitur A. 8. 377. Quæ dantis durare laborem. Et apud Hor. Ec. 1. 14. 7. Vix durare carina possunt imperiosæ equis.

214. Prædæ erant, & cibum curandis accingent se, id est, parant: scilicet enim ministri ad præstandam commodius operam, defluentem vestem altius cingere.
 215. Trojæ, &c.) Per trojæ pelles intelligit, per viscera, vel interiora quæ educuntur, vel juxta alios carnes ipsas, quæ pelli proximæ